

ОЦЕНКА НА ЕРГОТЕРАПЕВТИЧНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ ПРИ ХОРА В НАПРЕДНАЛА ВЪЗРАСТ

Асист. Любомира Стоянова, ас. Таня Мегова, ст. пр. Нина Михайлова
Факултет „Обществено здраве“ катедра „Физикална медицина, рехабилитация, ерготерапия и спорт“, МУ – Плевен
lesiojanova@abv.bg

Анотация: Ерготерапевтичното оценяване при възрастни хора е по-сложно и комплексно в сравнение с младите контингенти. Геронтричната оценка е процес, в който се включва екип от специалисти – лекар, ерготерапевт, психолог и др. Ерготерапията е геронтричната и съществена част от цялостната ерготерапевтична наука. Възрастните и старите хора са едни от основните контингенти на рехабилитационното и ерготерапевтично лечение.

Ключови думи: ерготерапевтичен потенциал, възрастни хора, оценка

Въведение

Промените, които настъпват с възрастта в организма на човека започват и се развиват в различни моменти и с различна интензивност при отделните индивиди. Установяването на възрастовите промени в различните органи и системи с от съществено значение за определяне на биологичната (функционалната) възраст, за уточняване на възможностите за подбор на подходящата трудова дейност в старостта, за отчитане на рехабилитационния и ерготерапевтичен потенциал.

Проблеми на хората в напреднала възраст

Характерна за хората в напреднала възраст е полиморбидността. Наличието на няколко диагноза или патологии се комбинира с процесите на нормалното старене. Комбинацията между заболяванията и нормалното остаряване могат да задълбочат увредите и ограниченията, и да окажат ефект върху отговора на пациентите към рехабилитацията и ерготерапията. Макар, че различните заболявания могат да причинят специфични типове на нетрудоспособност, някой от тях действат по синергичен начин по между си и водят до по-големи ограничения, отколкото се очаква ако те са налични самостоятелно. [1]

Много от функционалните проблеми, съществуващи при възрастните хора са резултат от връзките между намаления психичен резерв, остро или хронично заболяване и средата, в която човек живее. Голяма част от тези заболявания са свързани с увеличаване на риска от проблеми свързани с изпълнението на мануалните и инструменталните дейности от ежедневния живот (ДЕЖ) [5, 8]

Оценка на ерготерапевтичния потенциал

Ерготерапевтичните дейности при хора в напреднала възраст се извършват на базата на предварителна оценка на техните възможности и потенциал. Тази оценка обхваща многообразието области на съществуване на индивида:

1. **Учене и приложение на знанията** – без възможността да учи и усвои да прилага тези знания активността на пациента значително се ограничава. Оценката на потенциала на пациентите задължително включва разглеждане на тези елементи. Клиничната обсервация включва определяне на личния опит, отчитане на нуждите от обучение и прилагане на съществуващите знания. [4]. Тук се разглеждат:
 - **Целенасочени сензорни опити** – изискват тялото да приема и обработва сензорна информация от околната среда. Чрез

включване на пациентите в различни дейности се повишава приема и реакциите на пациентите към сензорните стимули от околната среда. Този подход се прилага при хора с деметични прояви и когнитивни нарушения.

- **Базови познания** – тук се включва ученето чрез имитация, с цел усвояване на комплекс от умения.

- **Приложение на знанията** – при възрастните хора съществува една противоречлива представа в тази сфера – от една страна стоят знанията и опитът придобити с годините, а от друга приетото схващане, че за тях е трудно да придобиват нови знания и умения.

2. **Възможност за изпълнение на задачи** – според МКФ (Международна класификация на функциониранието) под **задача** се разбира „елемент от дадена работа“, пренесява се възможността за извършване на единична или няколко по ред задачи. Изпълнението на задачите е силно зависимо от сърчността и мануалните умения на индивида. Възможността на индивида да усвоява нови задачи, както и личен план така и в контекста на околната среда му помага да се грижи за себе си.

В ерготерапията задачите се използват по разнообразни начини:

- в оценката на на възможностите – наблюдава се дали пациента изпълнява задачите като елемент от дадена дейност и дали средна затруднение в някои от тях и какви са те;

- прави се анализ на задачата и тя се структурира така, че да бъде включена като част от рехабилитационната програма и пациентът да придобие отново загубените умения и способности.

При проведени проучвания при стари хора е установено, че:

- При опит за едновременно извършване на моторна и високо когнитивна задача пациентите могат да срещнат затруднение, изпълнението им може да бъде влошено (напр. четене на глас) [2]

- Скоростта на моторните задачи и точността на когнитивните се намаляват при поставяне на двойни задачи при стари хора и след възможни увреди (напр. мозъчен инсульт) [9]

- Възможността за изпълнението на двойни задачи поотделно намалява при пациенти с задълбочаване на когнитивни нарушения;

- Сложността на задачата и времето за изпълнението си влияят взаимно при двойни задачи [2, 9]